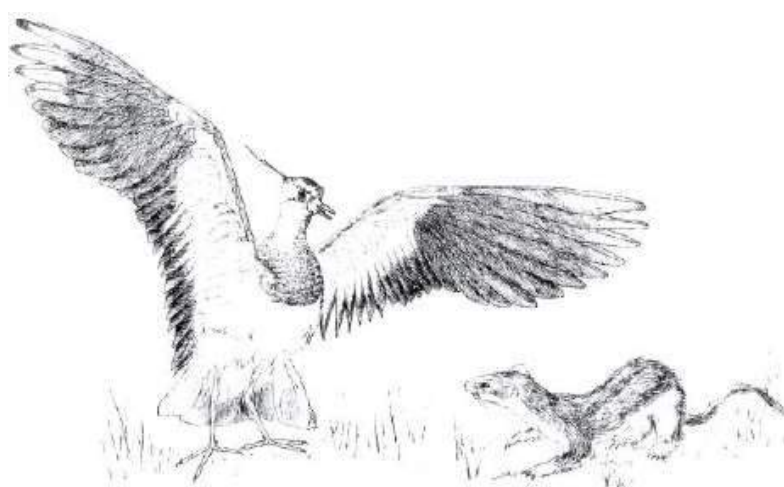

Natuurmonumenten

**RESULTATEN VAN BROEDVOGELINVENTARISATIES IN
BINNEN- EN BUITENDIJKSE TERREINEN VAN
NATUURMONUMENTEN BIJ RIVIER DE EEM IN 2018**

**RESULTATEN VAN BROEDVOGELINVENTARISATIES IN
BINNEN- EN BUITENDIJKSE TERREINEN
VAN NATUURMONUMENTEN BIJ RIVIER DE EEM IN 2018**

Marc van Houten

VOGELWERKGROEP HET GOOI EN OMSTREKEN
Hilversum, 2018

Uitgave: 269

'Het is niet normaal als je in het voorjaar door de velden en polders fietst en je hoort helemaal niets van weidevogels zoals dat tien jaar geleden nog heel gewoon was. Dan is dat werkelijk dramatisch'.

Sake Roodbergen

In *Vroege Vogels*

10 juni 2018

INHOUD

	Blz.
SAMENVATTING	
1 INLEIDING	12
2 OPPERVLAKTE EN TERREINBESCHRIJVING	12
2.1 Buitenvaart Noord	13
2.2 Buitenvaart Zuid	13
2.3 Zwarte Noord	13
2.4 Bruggematen	13
2.5 Wolkenberg	13
3 METHODE	14
4 WEERSOMSTANDIGHEDEN	15
5 RESULTATEN	15
5.1 Buitenvaart Noord	15
5.1.1 Toelichting bij de broedvogelsoorten	15
5.1.2 Waarnemingen van niet-broedvogels	17
5.1.3 Andere waarnemingen	18
5.2 Buitenvaart Zuid	18
5.2.1 Toelichting bij de broedvogelsoorten	19
5.2.2 Waarnemingen van niet-broedvogels	20
5.2.3 Andere waarnemingen	23
5.3 Zwarte Noord	23
5.3.1 Toelichting bij de broedvogelsoorten	24
5.3.2 Waarnemingen van niet-broedvogels	25
5.3.3 Andere waarnemingen	26
5.4 Bruggematen	26
5.4.1 Toelichting bij de broedvogelsoorten	26
5.4.2 Waarnemingen van niet-broedvogels	27
5.4.3 Andere waarnemingen	29
5.5 Wolkenberg	29
5.5.1 Toelichting bij de broedvogelsoorten	29
5.5.2 Waarnemingen van niet-broedvogels	31
5.5.3 Andere waarnemingen	32
5.6 Rode- en Oranje Lijst soorten	32
5.6.1 Rode Lijst soorten	32
5.6.2 Oranje Lijst soorten	33
5.7 Predatie	33
6 BEHEERAANBEVELINGEN	34
6.1 Buitenvaart Noord	34
6.2 Buitenvaart Zuid	34
6.3 Zwarte Noord	34
6.4 Bruggematen	35
6.5 Wolkenberg	35
6.6 Rust	35
7 DANKZEGGING	36
8 GERAADPLEEGDE LITERATUUR	36

BIJLAGEN

- Bijlage 1 Soorten en territoria van broedvogels van de Buitenvaart Noord in 1999 t/m 2018.
- Bijlage 2 Soorten en territoria van broedvogels van de Buitenvaart Zuid in 2005 t/m 2018.
- Bijlage 3 Soorten en territoria van broedvogels van de Zwarte Noord in 2006 t/m 2018.
- Bijlage 4 Soorten en territoria van broedvogels van de Bruggematen in 2008 t/m 2018.
- Bijlage 5 Soorten en territoria van broedvogels van de Wolkenberg in 2009 t/m 2018.
- Bijlage 6 Territoriakaarten van de broedvogelsoorten in 2018.
- Buitenvaart Noord
  - Buitenvaart Zuid
  - Zwarte Noord
  - Bruggematen
  - Wolkenberg

SAMENVATTING

In 2018 is op verzoek van Vereniging Natuurmonumenten de inmiddels lang(st)e reeks broedvogelinventarisaties in het Eemland voortgezet van vijf reservaatgebieden langs rivier de Eem. Het voorkomen van soorten en aantallen broedvogels in de volgende gebieden is onderzocht: Buitenvaart Noord en Buitenvaart Zuid ten westen van de Eem en Zwarte Noord, Bruggematen en Wolkenberg ten oosten van de rivier. Deze gebieden worden al heel lang door dezelfde inventarisator op dezelfde gestandaardiseerde wijze gemonitord en gerapporteerd. Hierdoor kunnen de reeks van resultaten zonder problemen vergeleken worden.

In de Buitenvaart Noord is het voorkomen van twaalf verschillende soorten broedvogels vastgesteld met een totaal van 57 territoria. Hiervan komen drie soorten op de Rode Lijst voor: Slobeend (2 paar), Grutto (19 paar) en Tureluur (2 paar). De kleine kolonie kluten is gedaald van vijftien naar acht broedende vogels. In de Buitenvaart Zuid zijn veertien broedvogelsoorten gekarteerd met 59 territoria. Vogels van de Rode Lijst zijn: Slobeend (3 paar), Porseleinhoen (1 paar), Grutto (20 paar) en Tureluur (4 paar). In de Zwarte Noord komen dertien verschillende soorten broedvogels voor met een totaal van 55 territoria. Slobeend (5 paar), Grutto (14 paar) en Tureluur (4 paar) staan op de Rode Lijst. In de Bruggematen zijn acht verschillende broedvogelsoorten vastgesteld in 21 territoria. Hier komen Grutto (2 paar) en Tureluur (1 paar) op de Rode Lijst voor. In de Wolkenberg tenslotte waren zestien verschillende broedvogels aanwezig wat in 42 territoria resulteerde. Slobeend (1 paar) en Tureluur (1 paar) staan op de Rode Lijst.

Van andere waargenomen faunistische elementen zijn ook waarnemingen vastgelegd. In de Buitenvaart Noord en -Zuid en de Zwarte Noord heeft predatie in 2018 voor het eerst op grote schaal plaatsgevonden. Beheeraanbevelingen met als doel de broedvogelstand op te vijzelen zijn opgenomen.

1 INLEIDING

Dit verslag bevat de resultaten van broedvogelinventarisaties die in 2018 zijn uitgevoerd in natuurreservaten van Natuurmonumenten langs rivier de Eem.

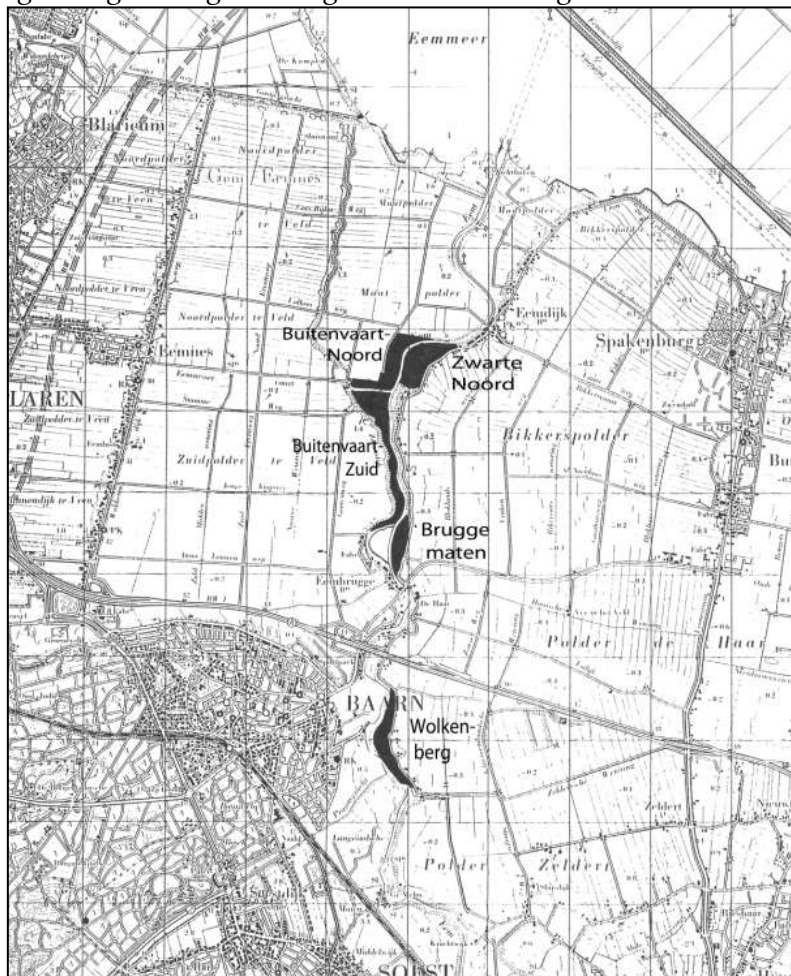
Doel is het vaststellen van de aantalsontwikkelingen van alle broedvogelsoorten. De broedvogeltellingen helpen om de oorzaken van veranderingen te begrijpen. Ze kunnen aanleiding vormen tot nader onderzoek of beschermingsmaatregelen.

In dit rapport wordt verslag gedaan van de telresultaten die sinds jaar en dag uitgevoerd worden door de auteur. Daarnaast zijn de gegevens ingevoerd in de databases van het BMP-project van Sovon.

2 OPPERVLAKTE EN TERREINBESCHRIJVING

De totale geïnventariseerde oppervlakte van de vijf gebieden is gelijk gebleven aan die van voorgaande jaren (Figuur 1). Aan de westzijde van rivier de Eem liggen Buitenvaart Noord (15,5 ha) en Buitenvaart Zuid (28 ha). Ten oosten van de Eem bevindt zich Bruggematen (6 ha), Wolkenberg (13 ha) en de Zwarte Noord (15 ha).

Figuur 1. Ligging en begrenzing van de geïnventariseerde gebieden in 2018.

2.1 Buitenvaart Noord

Als grasland valt de Buitenvaart Noord onder het type vochtig weidevogelgrasland. Percelen worden van elkaar gescheiden door een aantal sloten. Aan de noordzijde ligt een ondiepe plas met slikranden.

In de winter 2017/2018 zijn alle rietoevers van de tussensloten verwijderd, om meer openheid te creëren. Een rietoever, in en rond de dijksloot, ten oosten van het op een na noordelijke perceel is deels gehandhaafd. Langs de oostgrens van het derde perceel vanaf noord bevindt zich een natte poel, waar later in het seizoen rietvegetatie ontstond. Vanaf begin april waren langs de Eemdijkvoet de eerste pinksterbloemen te zien. Begin mei waren veel boterbloemen aanwezig op een zuidelijk perceel.

2.2 Buitenvaart Zuid

De percelen van deze Eemouterwaard worden van elkaar gescheiden door sloten en een aantal dwarsdammen. Het object heeft veel microreliëf. Met name het brede noordelijk deel is fraai gruttokuikenland, vochtig kruidenrijk grasland met een wisselende vegetatiehoogte en -structuur. Aan de voet van de Zomerdijk, in het noorden, in het centrale deel en ten noorden van de Eem inlaat bevinden zich enkele plas-dras landjes die het hele telseizoen nat bleven. Aan de zuidzijde hebben twee geulen aansluiting op rivier de Eem, waardoor gebiedsvreemd water het gebied kan binnendringen. Smalle rietstroken zijn langs de Eem en Buitenvaart te vinden. De twee noordelijkste percelen zijn in het winterhalfjaar bekalkt, in verband met toenemende pitrus en lage Ph van 4,8. In de tweede helft van april waren flinke delen met pinksterbloemen te zien. Begin juni zijn er op drie percelen vee ingeschaard. Op een noordelijk perceel graasden zestien stuks jongvee, op een zwart bont dier na allemaal roodbont. Meer zuidelijk verbleven zeventien exemplaren roodbont jongvee. In dezelfde periode bevolkten tientallen schapen het zuidelijke schiereiland.

2.3 Zwarte Noord

De Zwarte Noord is een Eemouterwaard, gelegen aan de oostzijde van de Eem. Het bestaat uit nat grasland. Met name het zuidelijke deel, met veel pitrus, heeft het hele seizoen plas-dras gestaan. Langs de westzijde zijn door regenval plassen ontstaan in ondieptes wat aantrekkelijk is voor vogels. Langs de rand van de poel is de ruigte van onder meer wilg en moerasandijvie gemaaid en afgevoerd. In de tweede helft van mei verbleven er elf stuks zwartbont jongvee, waaronder een stier.

2.4 Bruggematen

Dit gebied maakt als Eemouterwaard deel uit van het buitendijkse systeem. Bovenop de Eemdijk is een fietspad aangelegd. Verruiging, onder meer door wilg, begint de kop op te steken langs een poel in het noorden en in het centrale deel. De twee zuidelijk gelegen percelen hebben een monotone, droge grasmat.

2.5 Wolkenberg

Het grootste deel van deze uiterwaard bestaat uit natuurgrasland, riet, moeras en water. Het profiel van het meest noordelijke perceel is geoptimaliseerd. Rondom de vierkante plas in het noorden bevindt zich op sommige plaatsen een smalle rietstrook en pitrus. Iets zuidelijker liggen twee verlande voormalige kleiputten, rietveldjes en wat plas-dras landjes. Het riet en ruigte nabij de kleiputten is gemaaid

en afgevoerd. Rond de putten staat laag riet, biezen en zegge. Langs de Eem staan een reeks knotwilgen, hiervan is afgelopen winter de helft geknot. De slenk die zich in het westelijk deel van het gebied bevindt staat in open verbinding met de Eem.

3 METHODE

De inventarisaties zijn, evenals in alle voorgaande jaren, verricht overeenkomstig de opgestelde Sovonrichtlijnen voor de broedvogelmonitoring, ofwel de BMP-methode (Vergeer *et al.* 2016). Naast de tellingen zijn de gebieden ook bezocht voor observatie van (broed)vogelgedrag, dit valt buiten het bestek van dit rapport. De inventarisatiedata, tijd en teluur zijn vermeld in Tabel 1.

Datum	BUITENVAART NOORD		BUITENVAART ZUID	
	Inventarisatietijd	Telduur (in min.)	Inventarisatietijd	Telduur (in min.)
07-04	7:00-7:50 uur	50	8:15-10:00 uur	105
21-04	6:35-7:45 uur	70	8:05-9:50 uur	105
05-05	6:00-6:55 uur	55	7:15-8:45 uur	90
23-05	5:35-6:40 uur	65	6:55-8:00 uur	65
04-06	5:40-6:30 uur	50	6:50-7:55 uur	65
Totaal		290		430

Datum	ZWARTE NOORD		BRUGGEMATEN		WOLKENBERG	
	Inventarisatietijd	Telduur (in min.)	Inventarisatietijd	Telduur (in min.)	Inventarisatietijd	Telduur (in min.)
08-04	7:00-8:15 uur	75	8:20-8:50 uur	30	9:00-9:50	50
22-04	6:35-7:40 uur	65	7:50-8:35 uur	45	8:40-9:45	65
06-05	5:50-7:10 uur	80	7:20-8:05 uur	45	8:20-9:10	50
22-05	5:35-6:30 uur	55	6:45-7:55 uur	70	8:10-9:25	75
03-06	5:25-6:45 uur	80	6:55-8:00 uur	65	8:15-9:25	70
Totaal		355		255		310

Tabel 1. Veldbezoeken, inventarisatietijd en teluur in de Buitenvaart Noord en -Zuid, Zwarte Noord, Bruggematen en Wolkenberg in 2018.

In 2018 is 4:50 uur besteed aan veldwerk in Buitenvaart Noord, Buitenvaart Zuid 7:10 uur, Zwarte Noord 5:55 uur, Bruggematen 4:15 uur en Wolkenberg 5:10 uur.

4 WEERSOMSTANDIGHEDEN

Het weer is van invloed op de zang- en baltsintensiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperaturen zijn belemmerende factoren. Over het algemeen waren het goede dagen om te inventariseren en vormden de weersomstandigheden geen belemmerende factor op de zang en overige territoriale gedragingen.

Hieronder volgt een korte beschrijving van het weer in de periode van het onderzoek, aan de hand van klimatologische gegevens van het KNMI.

De maand maart begon met een voortzetting van het koude weer van februari. Met een gemiddelde temperatuur van 4,7°C tegen normaal 6,2 °C was deze maand koud. Met in De Bilt een gemiddelde temperatuur van 12,2 °C tegen een langjarig gemiddelde van 9,2 °C was april zeer zacht. Met gemiddeld over het land 74 mm neerslag tegen normaal 44 mm was de maand zeer nat. De hoeveelheid zon was normaal.

Mei begon koel, maar het werd al snel zomers warm, met in De Bilt een gemiddelde temperatuur van 16,4 °C was mei de warmste meimaand sinds minimaal 300 jaar. In totaal werden in De Bilt 21 warme, dertien zomerse dagen en een tropische dag gemeten tegen tien, drie en nul normaal. Het aantal zomerse dagen was het hoogste sinds 1901. Er is landelijk gemiddeld 47 mm regen gevallen. Normaal valt er in mei 61 mm.

Na een recordwarme mei en zeer zachte april was ook juni met gemiddeld 17,5°C tegen normaal 15,6°C veel warmer dan normaal. Met gemiddeld over het land 29 mm neerslag tegen normaal 68 mm was de maand zeer droog. Met gemiddeld over het land 213 uren zon tegen 201 normaal week de maand niet veel af van het langjarig gemiddelde

5 RESULTATEN

5.1 BUITENVAART NOORD

Dit teljaar hebben er twaalf verschillende broedvogelsoorten gebroed in totaal 57 territoria, vorig jaar waren dat er dertien in 75 territoria. Met name de afname van de kluut hakte er aardig in. Waterhoen, witte kwikstaart en kleine karekiet hebben het gebied opnieuw als broedgebied gevonden. Bergeend, graspieper, rietzanger en rietgors zijn in vergelijking met vorig jaar geen broedvogel meer. Grutto kwam het meest voor als broedvogel, gevolgd door kluut. Voor Rode- en Oranje Lijstsoorten wordt verwezen naar paragraaf 5.6.

5.1.1 Toelichting bij de broedvogelsoorten

Krakeend 3 territoria

Vorig jaar nog vier broedgevallen, dit jaar drie. Een gemiddelde score voor deze soort in twintig jaar broedvogels inventariseren in dit deelgebied.

Wilde Eend 5 territoria

In 2017 nog een hoog aantal van zes, nu iets minder. Families zijn niet waargenomen.

Slobeend 2 territoria

Dit jaar twee broedgevallen, een jaar geleden nog drie.

Waterhoen 1 territorium

Na twee jaar van afwezigheid in 2018 weer een territorium.

Meerkoet 6 territoria

Van de zes territoria zijn er vier families gezien, vorig jaar zeven waarvan vijf met kuikens.

Scholekster 2 territoria

Vanaf 2014 altijd twee territoria van deze soort, het vijfde jaar op rij. Broedende vogels zijn waargenomen.

Kluut 8 territoria

Met acht broedgevallen een flinke terugval, vorig jaar nog vijftien territoria. Terwijl het gebied onveranderd lijkt. Hiermee zitten we weer in de periode van voor 2013. Tijdens de telling van 23 mei en 4 juni maakten de adulte vogels een stil, gedempt geluid. Mogelijk onder invloed van de opvallend hoge predatie in het gebied (zie paragraaf 5.7). De laatste telronde zijn drie keer een, twee keer twee en drie keer drie jonge vogels waargenomen.

Kievit 7 territoria

Twee territoria minder in vergelijking met vorig jaar. Landelijk gaat de kievit achteruit. Het lijkt erop dat de soort in de Buitenvaart Noord vanaf 2012 langzaam in aantal achteruit gaat (zie Bijlage 1).

Grutto 19 territoria

Een prima aantal voor deze broedvogel, een territorium minder in vergelijking met het topjaar 2017. Echter zijn er veel meer broedende vogels geteld, elf dit jaar tegen twee in 2017. Deze soort weet zich als broedvogel gelukkig goed te handhaven.

Tureluur 2 territoria

Maar twee broedgevallen dit jaar is niet veel voor dit telgebied, vorig jaar nog vijf. Op 23 mei is een familie met vier pullen waargenomen. Maar het is de vraag of de kuikens vliegvlug geworden zijn.

Witte Kwikstaart 1 territorium

Na een jaar van afwezigheid dit jaar weer een territoria. Deze bevond zich aan de westzijde van de plas.

Kleine Karekiet 1 territorium

Vorig jaar ontbrak deze vogel als broedvogel. Dit jaar weer een territorium. Het broedgebied was langs de zuidrand te vinden.

5.1.2 Waarnemingen van niet-broedvogels

Lepelaar Een in een sloot duttende vogel is op 23 drie mei waargenomen. 4 juni is een lepelaar gezien, komend uit het noorden, landend in een sloot en meteen foeragerend.

Grauwe gans Op 7 april verbleven er 20 grauwe ganzen in de plas van de Buitenvaart Noord en een paar in een brede sloot. Totaal dertien vogels zijn op 21 april gezien en zestien op 5 mei.

Soepgans Een paartje van deze soort is op 7 april in de poel waargenomen.

Canadese Gans Op 7 april is een paar in de plas gezien.

Brandgans Ten zuiden van de plas verbleven op 5 mei 63 brandganzen, na opvliegen gingen zij zuidwaarts. Een paar verbleef langs de plas op 4 juni.

Nijlgans Zes in linie vliegen vogels vlogen op 4 juni naar het noordwesten en twee nijlganzen richting zuid.

Bergeend In 2017 nog broedvogel, dit jaar maar een waarneming, op 5 mei een paartje langs een sloot.

Kuifeend Maar een waarneming, op 7 april een voedsel zoekend paartje in een sloot.

Smient In de plas zijn er op 7 april 22 smienten geteld.

Wintertaling In de plas zijn er op 7 april 22 smienten waargenomen.

Bruine Kiekendief Een over het gebied vliegend mannetje bruine kiekendief werd op 5 mei flink belaagd door Kieviten en grutto's. Op 23 mei vloog er laag een relaxte bruine kiekendief man over het gebied, er vloog niet één alarmerende vogel op.

Kluut Tijdens de eerste telronde, op 7 april, zijn er acht paar kluten in de plas gezien. Op 21 april zijn 26 exemplaren geteld: veertien vogels duttend in de plas, vijf paar verbleven op geschikt broedterrein en twee vogels foerageerden zwemmend in de noordelijke sloot.

Kemphaan Op 7 april verbleven er 23 kemphanen in de plas die gehaast opvlogen richting zuid.

Watersnip Zeven watersnippen werden op 7 april waargenomen langs een nieuw gegraven greppel.

Grutto In de plas zijn op 7 april 825 grutto's geteld, diezelfde ochtend zijn twee paringen gezien. Op 21 april zijn er negen vogels in de plas waargenomen en op 5 mei nog drie exemplaren. Tijdens de laatste telronde, op 4 juni, is maar één grutto gezien, een overvliegend exemplaar.

Wulp Een roepende wulp vloog op 21 april over richting west.

Houtduif Een houtduif is op 21 april op een hek gezien.

Tapuit Een weinig schuwe tapuit is op nog geen tien meter afstand waargenomen op 21 april.

Rietzanger Een prachtig baltsende rietzanger is op 4 juli gezien.

Zwarte Kraai Zonder enige vorm van stress vloog op 23 mei een zwarte kraai over de Buitenvaart Noord, niet gehinderd van enige vorm van alarmering van mogelijke broedvogels.

5.1.3 Andere waarnemingen

Haas Op 7 april zijn drie hazen waargenomen en vijf op 21 april. Tijdens de derde telronde op 5 mei zijn vier exemplaren gezien. Op 4 juni tenslotte zijn er twee geteld.

Mol Ook dit jaar zijn molshopen in het gebied gezien.

Groene Kikker Groene kikkers waren vroeg waar te nemen in 2018, vanaf de tweede telronde, op 21 april. Alle tellingen daarna is de soort hoor- en zichtbaar aanwezig geweest.

5.2 BUITENVAART ZUID

In de Buitenvaart Zuid verbleven in 2018 veertien verschillende broedvogelsoorten, net als vorig jaar. Het totaal aantal territoria is gekelderd van 78 naar 59, het laagste ooit. Dat komt door het lage aantal meerkoeten, kieviten en tureluurs. Nieuwe broedvogels die nog nooit als broedvogel voorkwamen zijn fazant en porseleinhoen. Soorten die hernieuwd broeden zijn grauwe gans, bergeend en slobeend. Vogels die

dit jaar niet meer als broedvogel voorkwamen zijn fuut, Canadese gans, krakeend, waterhoen en witte kwikstaart. Grutto en Kievit zijn de twee meest voorkomende broedvogels.

5.2.1 Toelichting bij de broedvogelsoorten

Grauwe Gans 3 territoria

Dit jaar drie territoria, in 2017 was er geen grauwe gans te karteren. De drie gevonden nesten hadden een maal vijf en twee maal zeven eieren als inhoud. Een nest bevond zich aan de voet van de Zomerdijk.

Bergeend 1 territorium

Altijd mooi om een familie bergeenden te zien. In de zuidelijke slenk zat het eraan te komen, na een paar keer waarnemen van een wakend mannetje. Een andere oplettende vogel is gezien in het centrale plas-dras perceel, maar te weinig geldige waarnemingen voor een tweede territorium.

Wilde Eend 4 territoria

Vier broedvogels van de wilde eend is niet veel in veertien jaar broedvogels tellen in de Buitenvaart Zuid. Vorig jaar ook vier. Een familie met acht kuikens is geteld.

Slobeend 3 territoria

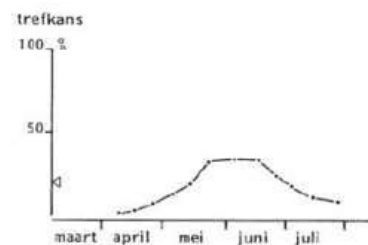
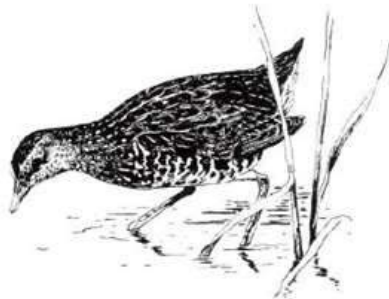
Voor deze soort zijn drie broedgevallen een mooi aantal. Vorig jaar niet een.

Fazant 1 territorium

Een nieuwe soort in de Buitenvaart Zuid. De vogel is een paar maal in het noorden langs de rietkraag gezien. Mogelijk komt deze exoot uit de wildcollectie van de woonboerderij ten noorden van de Eemnesser sluis.

Porseleinhoen 1 territorium

Een snoepje als nieuwe broedvogel. Een roepende porseleinhoen is voor het eerst vanuit het plasdras perceeltje aan de voet van de noordelijke Zomerdijk op 11 mei gehoord. De 'zweepslagen' zijn tot zeker 23 mei uitbundig te horen geweest. Opmerkelijke locatie. Te meer het een broedvogel is van uitgestrekte moerasgebieden. Maar kennelijk is dit een hectare grootte moerasje met ondiep water en lage vegetatie voldoende geschikt voor een territorium.

Meerkoet 2 territoria

Bijzonder laag aantal territoria van de meerkoet. Vorig jaar nog negen paartjes. Dat zat er niet aan te komen. Wel zijn beide nesten succesvol uitgekomen met families met elk vijf kuikens.

Scholekster 2 territoria

Na twee jaar met drie territoria, dit jaar twee. Een in het noordelijk- en een in het zuidelijk deel. Daarmee het laagste aantal in veertien jaar broedvogels inventariseren in dit gebied.

Kievit 11 territoria

Een aderlating in vergelijking met vorig jaar, toen nog zeventien broedvogels. De meeste territoria lagen in het noordelijk deel. Negen nesten zijn gevonden.

Grutto 20 territoria

Vorig jaar 21 broedvogels tegen 20 nu. Dertien broedende vogels zijn waargenomen.

Tureluur 4 territoria

Net als de kievit is ook de tureluur gekelderd, van tien territoria vorig jaar naar vier dit jaar. Hiermee ook het laagste aantal van de reeks broedvogeltellingen.

Rietzanger 4 territoria

Het baltsgedrag van de rietzanger blijft indruk maken. Van alle territoria fraai kunnen waarnemen. Vorig jaar kon dat op drie locaties.

Kleine Karekiet 2 territoria

Twee territoria met zingende vogels. Vorig jaar een broedgeval. Een territorium bevond zich in de noordelijke rietkraag en een in het zuidelijke.

Rietgors 1 territorium

Net als de vorige twee jaar, ook nu een territorium.

5.2.2 Waarnemingen van niet-broedvogels

Grote Zilverreiger Drie overvliegende vogels, richting zuidwest, zijn op 7 april gezien.

Blauwe Reiger Een solitaire vogel stond in de noordelijk gelegen poel op 7 april te vissen. Op 21 april is een opvallend aantal van vier vissende blauwe reigers in dit deelgebied gezien. Op 5 mei is een foeragerende reiger gezien.

Ooievaar Een landende ooievaar veroorzaakte op 21 april enige paniek, eenmaal lopend door het gras bedaarde de boel. Op 5 mei was er veel reuring rond het ooievaarsnest net buiten het telgebied aan de uiterste zuidrand, op het terrein van jachthaven Kroeze. Twee vogels verbleven op het nest en een derde stond op een nabijgelegen jacht. Na het aflezen van een pootring bleek het om een in juli 2013 geringde vogel uit IJsselmuiden te gaan, ruim 56 kilometer van de Buitenvaart Zuid.

De vogel verbleef daar als nestjong. Uiteindelijk is het op deze nestpaal bij een broedpoging gebleven.

Lepelaar Dit telseizoen is maar een maal een lepelaar in het gebied waargenomen. Een vogel foerageerde op 4 juni in de slenk.

Knobbelzwaan Op 21 april verbleef een paartje in de plas aan de voet van de Zomerdijk in noord en een paartje op 5 mei aldaar.

Grauwe Gans Op 7 april verbleven 31 vogels in het noordelijke deel, zijn er vijf op het schiereiland waargenomen en een familie met vijf pullen. Een gemengd paar grauwe gans x Canadese gans zijn op 21 april met drie pullen in het noordelijk deel gezien, in hetzelfde gebied zijn vijftien vogels geteld en een paar met een jong verbleef nabij de poel. Een groep van 57 ganzen waren op 5 mei in het noordelijk deel aanwezig. In de kleine slenk in het zuiden zijn op 5 mei dertien volwassen vogels gezien met 22 pullen van zo'n twee weken oud, daarnaast nog tien vogels op het schiereiland.

Soepgans Twee bonte ganzen zaten op 7 april op het schiereiland.

Canadese Gans Zes vogels waren op 7 april te zien op het zuidelijke schiereiland. Zeven vogels zijn op 5 mei in het noordelijk deel waargenomen.

Brandgans Een club van zeventien brandganzen verbleef op 7 april op het schiereiland en 115 exemplaren op de noordelijke percelen. Op 21 april stond een paar op het zuidelijke schiereiland. Op 5 mei waren er twee ganzen in het zuiden te zien.

Nijlgans Een paartje nijlgans is op 21 april waargenomen.

Krakeend Dit jaar geen broedgevallen van deze fraaie eend. Losse waarnemingen wel. Een paar was in een noordelijk gelegen sloot te vinden op 7 april. Op 5 mei verbleven er vier afzonderlijke paren in het telgebied.

Wintertaling Totaal twintig vogels zijn op 7 april geteld.

Pijlstaart Een paartje van deze fijne soort verbleef op 7 april in het plas-dras perceel in het midden van de Buitenvaart Zuid, in het plasje in het noorden was nog een solitair mannetje te zien.

Slobeend Maar liefst twaalf mannetjes en 7 vrouwtjes slobeend zijn gezien in de noordelijke plas op 7 mei.

Kuifeend Maar een waarneming van deze sporadisch broedende vogel, op 5 mei is een paar in de inlaat gezien.

Bruine Kiekendief Een overvliegend mannetje bruine kiekendief werd op 21 april vurig bestookt door grutto's. Net buiten het telgebied, uit een schamel rietveldje van de dijksloot ten westen van de Zomerdijk, vloog op 21 april een vrouwtje op. Hier bevond zich een nest met twee eieren, die vanaf de dijkvoet zichtbaar waren. Na twintig seconde kwam het mannetje aanvliegen. Tijdens de volgende telling, op 5 mei, was het nest nog intact maar de eieren weg!

Boomvalk Een snelle boomvalk vloog op 5 mei in strakke lijn over richting oost.

Meerkoet Een groepje van vijftien vogels verbleef op 7 april in de zuidelijke geul.

Kluut Een kluut liep langs de oever van de inlaat op 4 juni.

Kemphaan Twaalf kemphanen, hiervan zeven al op kleur komende hanen, waren op 7 april in het noordelijke plasje aanwezig en twee mannetje in het plasdras gebied in het midden van het telgebied.

Watersnip In de poel in het noorden foerageerden op 7 april twee watersnippen en op 21 april een exemplaar.

Grutto In de plas aan de voet van de noordelijke Zomerdijk zijn op 7 april 117 grutto's geteld.

IJslandse Grutto Op 7 april zijn circa tien IJslanders geteld in het plas-dras gebied in het noorden.

Wulp Een club van zeventien wulpen vlogen op 21 april vanuit het oosten laag over en daalden ten westen van de Zomerdijk.

Regenwulp Een exemplaar vloog op 21 april op uit het gebied en ging richting west.

Oeverloper Twee foeragerende oeverlopers verbleven op 5 mei langs de oever van de zuidelijke inlaat van de Eem.

Gierzwaluw Vanaf 5 mei zijn jagende gierzwaluwen waargenomen.

Houtduif Op 5 mei is op het schiereiland een voedselzoekende houtduif gezien. Op 4 juni is nog een vogel waargenomen.

Postduif Een enkele vogel is op 7 april gezien.

Boerenzwaluw Vanaf de eerste telronde, op 7 april, is deze soort elke keer waargenomen.

Engelse kwikstaart Deze niet alledaagse vogel is op 21 april gezien. Foeragerend op de Zomerdijk nabij de Eeminlaat. Het is in ons land een schaarse broedvogel van onder andere de Zuid-Hollandse Bollenstreek.

Witte kwikstaart In 2017 nog broedvogel in dit gebied. Drie waarnemingen van een volwassen individu, binnen de datumgrenzen, twee op 21 april en een op 4 juni, maar te ver buiten de fusieafstand.

Blauwborst Een fraai zingende vogel is op 21 april waargenomen in de noordelijke rietstrook.

Ekster Twee eksters, zittend op een hek, zijn op 21 april en op 4 juni gezien.

Spreeuw Vanaf de tweede telling, 21 april, zijn spreeuwen waargenomen.

Rietgors Twee waarnemingen van deze soort die vorig jaar nog broedvogel was. Een mannetje is in het schamele rietstrookje in het zuiden gezien op 7 april en een paartje in het pitrus naast de kleine slenk in het zuiden op 21 april.

5.2.3 Andere waarnemingen

Haas Maar liefst zestien hazen zijn op 7 april geteld en vier exemplaren op 21 april. Op 5 en 23 mei verbleven er vijf dieren in het telgebied. Tijdens de laatste telling, op 4 juni zijn twee hazen geteld.

Mol Molshopen en -gangen zijn hier en daar gezien.

Groene kikker Best vroeg, op 21 april, zijn er opvallend veel plaatsen groene kikkers waargenomen.

Brasem Het is alweer een paar jaar geleden dat er in de Buitenvaart Zuid paaiende brasems gezien zijn, op 21 april in de sloot parallel aan de Eeminlaat.

5.3 ZWARTE NOORD

Het aantal verschillende broedvogelsoorten is dertien terwijl dit er in 2017 vijftien waren. Deze broedvogels bevolkten totaal 55 territoria, vorig jaar 61.

Kuifeend en rietgors zijn weer teruggekeerd als broedvogel. Soorten die in 2017 nog wel tot broeden kwamen maar dit jaar niet meer zijn bergeend, zomertaling, waterhoen en kleine plevier. Grutto en Kievit komen in 2018 als broedvogel het meest voor.

5.3.1 Toelichting bij de broedvogelsoorten

Knobbelzwaan 1 territorium

Ook dit jaar is er weer gebroed op een eilandje naast het beheerpad.

Grauwe Gans 4 territoria

Vier broedende vogels zijn met de telescoop uit het gebied gepikt. Het hoogste aantal in dertien jaar broedvogelonderzoek in de Zwarte Noord. Een nest bevond zich op een eiland naast het beheerpad. Het zal voor dit paar niet meegevallen zijn te broeden met een knobbelzwaan als kwaaië buurman. Een ander opvallend nest bevond zich midden in een flinke pol pitrus

Krakeend 2 territoria

Het derde jaar op rij met twee territoria. Jonge vogels zijn, net als vorig jaar, niet waargenomen.

Wilde Eend 3 territoria

Van de drie broedparen dit jaar, in 2017 nog zes, zijn twee families met pullen gezien.

Slobeend 5 territoria

Met vijf broedparen van de slobeend is 2018 het succesvolste jaar in de reeks broedvogel inventarisaties in de Zwarte Noord. Vorig jaar nog een territorium.

Kuifeend 1 territorium

Na een jaar van afwezigheid nu weer een territorium.

Meerkoet 6 territoria

Na de hoge reeks territoria (2006-2010), volgde een lage serie tot 2016. In 2017 een uitschieter met dertien paren. Dit jaar zijn er maar zes territoria geclusterd. Zes bewoonde nesten zijn gevonden, maar niet één kuiken gezien.

Scholekster 2 territoria

Dit jaar twee territoria van deze aanwezige soort, net als in 2017.

Kievit 11 territoria

De kievit is een echte schommelaar in de Zwarte Noord. Op uitzonderingen in dertien jaar tellen na zijn elf broedparen een redelijk aantal, net als vorig jaar. Ook dit jaar lagen de meeste territoria aan de oostkant van het telgebied. Elf broedende vogels zijn waargenomen, van maar drie paren zijn kuikens gezien.

Grutto 14 territoria

Een broedpaar meer in vergelijking met vorig jaar. Het zwaartepunt van de territoria lagen in het zuidelijk deel. Zeven broedende vogels zijn gespot, tegen twee in 2017.

Tureluur 4 territoria

Alleen in het begin van de reeks inventarisaties, in 2006 en 2007, zijn er minder vogels dan dit jaar geteld. Twee alarmerende broedparen zijn in het uiterste zuiden op 23 mei waargenomen.

Witte Kwikstaart 1 territorium

Het derde jaar op rij met een territoria.

Rietgors 1 territorium

Na een jaar van afwezigheid weer een broedgeval van de rietgors. Een territoria is gelokaliseerd aan het enigszins verruigde westelijk deel van de kleine plas.

5.3.2 Waarnemingen van niet-broedvogels

Lepelaar Op 23 mei is een lepelaar in de meest noordelijk plas gesignaleerd en vloog een ander exemplaar van zuid naar noord.

Grauwe Gans Tijdens de tweede telronde, op 22 april, zijn kleine clubjes vogels geteld, totaal 16 exemplaren. Op 6 mei verbleven er twaalf grauwe ganzen in het telgebied.

Canadese Gans Op 8 april zijn er tien van deze ganzen gezien.

Brandgans Vijftien brandganzen zijn waargenomen op 8 april en op 22 april 111 exemplaren in het hart van het telgebied. Acht individuen en twee paar zijn op 6 mei geteld. Een paartje en een vogel alleen met drie fraaie pullen zijn op 23 mei in het gebied gezien.

Bergeend Een in de poel foeragerend mannetje is op 23 mei bekeken.

Smient Achttien foeragerende vogels zijn op 8 april geteld.

Wintertaling Vier paar voedsel zoekende wintertalingen verbleven op 8 april in het gebied. Tijdens de tweede telling, op 22 april, verbleven vier afzonderlijke paren al foeragerend in sloten.

Bruine Kiekendief Een mannetje bruine kiekendief werd op 6 mei door Kieviten en grutto's belaagd.

Torenvalk Een biddende torenvalk hing op 8 april boven het gebied.

Fazant Op 8 april is een kraaiende haan waargenomen op de kade ten noorden van de plas.

Kluut Op 8 april waren er twee kluten als grondeleenden aan het foerageren in de noordelijk poel terwijl er in een regenplas aan de westzijde twee maaierende vogels

bezig waren. Op 6 april is een grondelende kluut in de plas gezien en twee in een regenplas.

Kleine Plevier Een mannetje was op 8 april onder aan de Eemdijk druk aan het foerageren. Op de dijkvoet was geen vegetatie aanwezig. Goed waar te nemen op nog geen vijf meter afstand.

Kemphaan Op 8 april zijn er vier hennen en een haan gezien, allen foeragerend.

Watersnip Vijf solitair foeragerende vogels verbleven op 8 april in de Zwarte Noord. Een opgeschrikte watersnip is gezien op 22 april vanuit de noordelijk gelegen plas.

Kramsvogel Tijdens de telling van 8 april vlogen er twee vogels over richting noord.

Koekoek Vanuit het langs de Eem gesitueerde griendbosje vlogen op 6 mei twee roepende koekoeken laag over het telgebied naar het oosten.

Spreeuw Na de eerste telling op 8 april zijn altijd foeragerende spreeuwen gezien.

5.3.3 Andere waarnemingen

Haas Op 8 april verbleven er zes hazen in het gebied en zeven op 22 april. Tijdens de telling van 6 mei zijn er tien exemplaren geteld en op 23 mei konden er twee hazen bijgeschreven worden.

Mol Ook dit telseizoen zijn er hier en daar molshopen gezien.

Wezel Een wegrennende wezel werd op 8 april achtervolgt door een felle kievitshaan. De marter dook een hol in. Na zo'n tien seconden wachten vloog de onbevreesde vogel weg.

Groene Kikker Vanaf 22 april zijn groene kikkers in de Zwarte Noord waargenomen.

5.4 BRUGGEMATEN

Dit jaar acht broedvogelsoorten terwijl er vorig jaar elf waren, zij bevolkten 21 territoria tegen 28 vorig jaar. De kuifeend is terug van weggeweest. Een nieuwe broedvogel is de fazant. Slobeend, scholekster, kleine plevier, rietzanger en rietgors hadden geen territoria dit teljaar. Ook dit jaar is de kievit de talrijkste broedvogel met meerkoet als tweede.

5.4.1 Toelichting bij de broedvogelsoorten

Krakeend 1 territorium

Net als vorig jaar ook nu een territorium in het uiterste noorden.

Wilde Eend 2 territoria

Na twee jaren met drie broedgevallen dit jaar twee. En weer zijn er geen pullen waargenomen.

Kuifeend 1 territorium

Na een jaar van afwezigheid keurde deze duikeend het gebied weer waardig met een territorium. Na de natuurontwikkeling in 2016 komt de soort hier voor. Sommige noordelijke poelen zijn diep genoeg voor deze eend, duikende vogels zijn dan ook waargenomen.

Fazant 1 territorium

De fazant is een nieuwe broedvogel in de Bruggematen. Vier maal waargenomen: gezien en gehoord. Vanaf 1978 begon het geleidelijk afbouwen van het landelijk uitzetbeleid. Waar deze vogel vandaan komt?

Meerkoet 5 territoria

Vorig jaar nog vier dit jaar vijf broedgevallen. Vijf nesten zijn gevonden met vijf, drie met zeven en eenmaal negen eieren als inhoud. Een nest bevond zich in een pol pitrus, een vol nest met eieren is geroofd en maar een familie is waargenomen.

Kievit 8 territoria

De eerste vier jaar (2008-2011) waren vette broedvogeljaren voor deze soort. Daarna een reeks van lagere aantallen (zie Bijlage 4). Acht bebroedde nesten gevonden. Maar drie alarmerende paren geteld.

Grutto 2 territoria

Dit jaar een broedpaar minder dan vorig jaar. Twee broedende vogels zijn waargenomen. Op 22 mei gingen er twee alarmerende ouderparen de lucht in.

Tureluur 1 territorium

Na drie jaren op rij met twee territoria nu een broedende tureluur. Het laagste ooit.

5.4.2 Waarnemingen van niet-broedvogels

Aalscholver Een jagende aalscholver zie je hier niet vaak, op 8 april een exemplaar in de meest noordelijke plas.

Roerdomp Buiten het telgebied maar zeker vermeldingswaardig is het waargenomen geluid van een roerdomp. Vanuit het Ocrieteiland klonk op 22 april tweemaal een zeer zware, lage en lange 'hoemp' van deze vogel.

Blauwe Reiger Op 8 april en 22 mei zijn vissende vogels langs een poel gesignaleerd.
Grauwe Gans Een paar was op 6 mei in het gebied aanwezig.

Canadese Gans Een paartje is op 6 mei gezien.

Nijlgans Een paar verbleef op 6 mei in het telgebied.

Bergeend Een mannetje is op 6 mei gespot.

Soepeend Op 8 april is een foeragerend vrouwtje gezien.

Scholekster Dit teljaar helaas geen broedvogel meer. Slechts een waarneming op 22 april van een paartje.

Watersnip Op 22 april zijn er zeven watersnippen geteld, vijf solitaire dieren en twee bij elkaar. Een vogel is op 6 mei gespot.

Witgat Vanuit het deels natte driehoekige perceel, aan de westzijde vloog op 22 april een witgat op. Het kenmerkende 'tjuiet-wit-wiet' werd gehoord maar veel meer onderdrukt dan het hoge en vérklinkende als 'normaal'.

Oeverloper Langs de oever van de meest noordelijke poel trippelde op 22 mei deze soort rond.

Houtduif Twee foeragerende vogels zijn op 8 en 22 april meegeteld. Op 6 mei is een duif gezien.

Postduif Op 22 mei verbleef er een foeragerende postduif in de Bruggematen.

Koekoek Na het horen van een koekoek vanuit een klein bosje langs de Eem, vloog de vogel roepend op 6 mei over de Bruggematen naar het oosten.

Boerenzwaluw Pas op 22 mei zijn er boerenzwaluwen in het telgebied waargenomen.

Witte Kwikstaart Twee jaar geleden nog broedvogel van de Bruggematen, dit jaar een vogel op een weidapaaltje.

Ekster Vanaf een hek overzag een ekster het gebied op 22 mei.

Kauw Zes kauwen zijn op 6 mei gezien.

Spreeuw Tijdens alle tellingen zijn spreeuwen gezien. Met een maximum aantal van 32 druk foeragerende vogels op 22 april.

5.4.3 Andere waarnemingen

Haas Tijdens de eerste telronde, op 8 april, is één exemplaar geteld terwijl er op de 22ste vijf hazen gezien zijn. Drie zijn er op 6 mei waargenomen en een op 22 juni.

Konijn In het uiterste zuidelijkste puntje verbleef op 22 mei een konijn.

Groene Kikker Deze soort is op 6 en 22 mei waargenomen.

Huiskat Een schuwe bruine huiskat struinde op 6 mei door het gebied.

5.5 WOLKENBERG

Dit jaar hebben er zestien verschillende broedvogelsoorten in dit deelgebied gebroed, vorig jaar nog negentien. Deze vogels bevolkten 42 territoria evenveel als in 2017. Ten opzichte van 2017 zijn Canadese gans en slobbeend nieuw, maar hebben vaker in dit gebied gebroed. Soorten die vorig jaar nog als broedvogel voorkwamen maar nu niet meer zijn bergeend, fazant, kleine plevier, grutto en houtduif. De twee meest voorkomende broedvogels zijn Kievit en meerkoet.

5.5.1 Toelichting bij de broedvogelsoorten

Fuut 1 territorium

Het derde jaar op rij met een broedgeval op vrijwel dezelfde locatie. 'Doorgaans' bevinden futennesten zich langs de rand van open water, maar deze locatie bewijst dat er ook in een smalle sloot gebroed kan worden. Vanaf de tweede telling op 22 april is er op het doordrenkte nest gebroed. Jonge vogels zijn niet gezien.

Knobbelzwaan 2 territoria

Dit jaar geen nest in de hoekige noordelijk plas. Te onrustig geworden? Wel een broedpaar langs een recent (2016) gegraven sloot, evenwijdig lopend aan de Eem. Het mannetje bleek weinig oog te hebben voor de inventarisator bij het legsel. Geheel anders was het in het zuidelijk deel, hier een opvallend agressief mannetje. Wel een territorium, maar geen nestlocatie gevonden.

Canadese Gans 1 territorium

Na een jaar van afwezigheid weer een broedgeval van deze luidruchtige gans. Vanaf de eerste telling is er gebroed langs een slootkant ten westen in het gebied. Een familie met twee pullen is op 22 mei waargenomen.

Krakeend 3 territoria

Net als vorig jaar ook nu weer drie territoria. Twee in het centrum en een in het noordelijk deel van de Wolkenberg.

Wilde Eend 6 territoria

Een paar meer dan in 2017. Een mooi aantal. Van drie gezinnen zijn kuikens waargenomen met vijf, zes en zeven pullen. Landelijk is de broedvogelstand sinds 1990 met 30% afgenomen.

Slobeend 1 territorium

Deze fantastische soort broedt zo nu en dan in dit telgebied, vanaf 2009 maar vier keer.

Kuifeend 1 territorium

In 2017 was deze soort voor het eerst broedvogel van de Wolkenberg met twee paar. Nu een territorium rond de slenk in het midden van het gebied.

Waterhoen 2 territoria

Na vier jaren met een territorium nu twee. Landelijk nemen de broedvogelaantallen al tientallen jaren geleidelijk af. Dit kan te maken hebben met verdroging van moerassen en intensief slootrandenbeheer.

Meerkoet 5 territoria

Vorig jaar acht territoria, nu vijf. Een nest lag open en bloot in korte vegetatie in het midden van het gebied. Een broedende vogel, in een zuidelijk poeltje van een paar m², bleek 'vast' te broeden. Jonge vogels zijn niet gezien.

Scholekster 1 territorium

Na de herinrichting van het gebied in 2016 loopt de soort terug naar zijn oude niveau van daarvoor.

Kievit 7 territoria

Een prima score van zeven broedgevallen. Vorig jaar nog vier. Zeven nesten zijn gevonden. In ieder geval zijn van drie paren kuikens voortgekomen.

Tureluur 3 territoria

Ten opzichte van de grutto weet deze soort zich wel te handhaven na de herinrichting van de Wolkenberg. Dit jaar zijn op 22 mei drie fantastisch alarmerende paren waargenomen. Het zal spannend worden of zij zich weten te handhaven.

Witte Kwikstaart 1 territorium

Ook dit jaar een territorium in het midden van het gebied.

Rietzanger 3 territoria

Na het eerste broedgeval in 2016 een gestage toename, van een, twee naar drie dit jaar. Bij de drie locaties zijn baltsvluchten gezien. Uitbundige regenval in de Sahel is bepalend voor de winteroverleving en daarmee een hoog landelijk populatiepeil.

Kleine Karekiet 1 territorium

Een territorium minder voor deze soort. Op 6 mei is een vogel met nestmateriaal in de snavel gezien.

Rietgors 4 territoria

Ook dit jaar vier territoria voor de rietgors. En zoals verwacht lagen alle broedgebieden in het noordelijk deel.

5.5.2 Waarnemingen van niet-broedvogels

Blauwe Reiger Op 22 april is een vissende vogel langs de slenk opgemerkt en een in het noorden door natte vegetatie struinend exemplaar.

Lepelaar Op 22 mei is in de slenk een voedsel zoekende lepelaar waargenomen.

Grauwe Gans Twee en vier grauwe ganzen verbleven op 22 april in de Wolkenberg. Zes vogels zijn op 6 mei gezien.

Nijlgans Op 8 april is een paar gesignaleerd.

Bergeend Vorig jaar nog broedvogel, dit jaar maar een waarneming. Op 8 april werd een niet schuw mannetje in de noordelijke plas waargenomen.

Bruine kiekendief Een laag boven het noordelijke rietveldje foeragerende bruine kiekendief man is op 22 mei waargenomen, later vloog de vogel naar het zuiden.

Kleine Plevier Een paartje van deze interessante soort foerageerde op 22 april langs de oever van de slenk. Op 6 mei verbleef een mannetje langs hetzelfde water.

Watersnip Twee solitaire vogels waren op 8 mei langs de slenk druk aan het voedsel zoeken. Een stil opvliegende watersnip en een foeragerende vogel zijn 22 april waargenomen.

Grutto Twee keer is er een foeragerende grutto in de Wolkenberg waargenomen, op 6 en 22 mei.

Kokmeeuw Tijdens de eerste telronde op 8 april verbleven er twee kokmeeuwen in het gebied.

Stormmeeuw Een vogel is op 8 april gezien.

Holenduif Twee foeragerende vogels verbleven op 8 april in het gebied.

Houtduif Een foeragerende houtduif is op 8 april bekeken. Maar liefst 22 vogels verbleven op 22 mei in het noordelijkst gelegen grasperceel.

Boerenzwaluw Vanaf de derde telronde, op 6 mei zijn boerenzwaluwen gezien.

Huiszwaluw Ook deze soort werd vanaf 6 mei gezien. Veelvuldig modder verzamelen langs de slenk is dit jaar niet geconstateerd. Normaal gesproken piekt de trek van huiszwaluwen in Nederland midden mei. Maar de aankomst van de soort bleef dit jaar sterk achter. Dit kan een gevolg zijn van bijzonder slechte trekomstandigheden, eind maart en halverwege april in Zuid-Europa en Noord-Afrika (De Jong 2018).

Gaai Deze vogel vloog luid roepend op 8 mei over het gebied richting west.

Kauw Op 6 mei foerageerden zeven kauwen op het meest noordelijke perceel en zo'n 30 vogels verbleven langs de rand van de geul.

Kneu Een paartje kneu op een weidehek is op 6 mei waargenomen.

5.5.3 Andere waarnemingen

Mol Niet alleen zijn er molshopen gezien, op 8 april is een vrij gave dode mol gevonden.

Haas Op 22 april zijn er drie hazen gezien en een exemplaar op 6 mei en drie op 22 mei.

Konijn Tijdens de vierde telronde, op 22 mei, is in het noorden een konijn gezien.

Groene kikker Deze soort is op 6 en 22 mei waargenomen.

Brasem In de meest westelijke sloot verbleven op 22 april een stel flinke brasems.

5.6 RODE- EN ORANJE LIJST SOORTEN

5.6.1 Rode Lijst soorten

De Rode Lijst van broedvogels (Van Kleunen A. *et al.* 2017) is samengesteld aan de hand van twee criteria, te weten de zeldzaamheid en de trend in het verloop van de talrijkheid. Er worden acht categorieën onderscheiden, voor de resultaten in de vijf onderzochte terreinen in 2018 betreft dit:

Kwetsbare soorten: Soorten die zijn afgenomen en vrij tot zeer zeldzaam zijn, alsmede soorten die sterk tot zeer sterk zijn afgenomen en vrij zeldzaam zijn.

Gevoelige soorten: Soorten die stabiel of toegenomen zijn en zeer zeldzaam zijn, alsmede soorten die sterk tot zeer sterk zijn afgenomen en algemeen zijn.

Rode Lijst soort	Kwetsbaar	Gevoelig
Porseleinhoen	BZ	
Slobeend	BN/Z/W	
Grutto		BN/BZ/Z/B
Tureluur		BN/BZ/Z/B/W

Tabel 2. Soorten van de Rode Lijst die in 2018 in de vijf onderzochte gebieden hebben gebroed.

BN: Buitenvaart Noord   B: Bruggematen
 BZ: Buitenvaart Zuid   W: Wolkenberg
 Z: Zwarte Noord

5.6.2 Oranje Lijst soorten

Oranje Lijst soorten zijn die soorten die in de toekomst waarschijnlijk op de Rode Lijst komen of anderszins in de gevarenzone dreigen te komen. Deze vogelsoorten komen hiermee eerder op de radar, zodat ze mogelijk nooit op de Rode Lijst terecht zullen komen.

Oranje Lijst soort	
Waterhoen	BZ/W
Scholekster	BZ/BZ/Z/W
Kluut	BN
Kievit	BN/BZ/Z/B/W

Tabel 3. Soorten van de Oranje Lijst die in 2018 in de vijf onderzochte gebieden hebben gebroed.

BN: Buitenvaart Noord   B: Bruggematen
 BZ: Buitenvaart Zuid   W: Wolkenberg
 Z: Zwarte Noord

5.7 PREDATIE

In twintig jaar broedvogel inventariseren in binnen- en buitendijkse terreinen langs rivier de Eem heeft predatie in 2018 voor het eerst op grote schaal plaatsgevonden. Met name in de Buitenvaart Noord en -Zuid en de Zwarte Noord was het broedseizoen dramatisch voor de weidevogels. Dit was te wijten aan de enorme predatiedruk.

Predatie is niets anders dan het opeten van eieren en kuikens van, in dit geval, weidevogels door roofdieren. Hoogstwaarschijnlijk was dit een gevolg van de muizenplaag van 2017. Grote worpen en weinig sterfte in de winter leidden tot grote aantallen marterachtigen. Nadat de muizenpiek over was gingen de predatoren over op weidevogeleieren en -kuikens.

Dit resulteerde uiteindelijk in de drie genoemde gebieden in een rampzalig broedseizoen, van bijna alle weidevogelsoorten werden veel te weinig jongen groot.

In Buitenvaart Noord heeft Haije Valkema (Nat. Mon.) in de eifase marterpredatie vastgesteld. Tijdens de laatste twee tellingen, van 23 mei en 4 juni, zijn in dit telgebied nauwelijks weidevogels gezien. Op 23 mei verbleef een paar tureluur met vier zeer jonge pullen rond de noordelijke plas. Het lage aantal broedende kluten kan te maken hebben met predatie. In Buitenvaart Zuid was het niet anders. Op 15 mei waren hier nog volop kuikens, op 23 mei niets meer. Een paartje kievit met pullen van nog geen week oud zijn op 4 juni gezien. Drie paar alarmerende grutto's verbleven in het midden en zuidelijk deel, hetzelfde geldt voor de tureluur.

In de Zwarte Noord was het niet veel beter. Op 16 mei had Haije Valkema de indruk 'dat bijna alles was gepredeerd', en zag maar één alarmerend paartje grutto. Hij vond een grutto ei met sporen van een marterpredatie. Daarnaast, op 25 mei, is één alarmerend paar scholeksters gezien, kievit niets, grutto twee alarmerende vogels en tureluur twee paniekerige paren.

In de drie gebieden zijn van grauwe gans, bergeend, wilde eend en meerkoet wel kuikens gezien. Het lijkt erop dat predatie voornamelijk op eieren en lopende nestvlieders gericht was.

6 BEHEERAANBEVELINGEN

6.1 Buitenvaart Noord

In Buitenvaart Noord lijkt de zuid- en westkant van de plas te verruigen door opgaande vegetatie. Het verstoort de openheid op het niveau van het maaiveld. Dit maakt een gebied minder aantrekkelijk voor weidevogels om zich te vestigen en zorgt ervoor dat de vogels predatoren minder snel opmerken. Dit vergroot het risico op predatie. Met name de grutto is gevoelig voor openheid. Daarnaast kan gedacht worden om de boompjes langs de Buitenvaart te kappen.

6.2 Buitenvaart Zuid

Voor meer openheid en minder uitzichtposten voor vliegende predatoren in de Buitenvaart Zuid kan gedacht worden om de wilgen en gestruikte aan de oostrand van het gebied weg te halen. Daarnaast zijn de bomen in het griendbosje op de zuidelijke hoek Buitenvaart – Eem wel erg hoog geworden. Hiervoor zal overleg met de Provincie, als eigenaar, plaats moeten vinden. Het 'schiereiland' in het zuiden is al jaren aan het verruigen. Hier domineert vooral pitrus.

6.3 Zwarte Noord

In het noordelijk deel van de Zwarte Noord is begin 2017 een laagte gegraven waar door regenval een kleine ondiepe plas met wat slikranden ontstaat. Deze ondiepte is in korte tijd verruigd door opschietende wilgen en moerasandijvie. Een berg zand is na het graafwerk nog steeds aanwezig. Ondanks maaien en afvoeren is hetzelfde type verruiging nog steeds hardnekkig aanwezig langs de poel. Om meer openheid te creëren zouden deze verwijderd moeten worden. Daarnaast kan gedacht worden om de wilg aan de westrand van het gebied weg te halen. De aanwezige bomen en

gestruikte langs en op de Eemkade dienen verwijderd te worden. Ook hiervoor zal overleg met de eigenaar plaats moeten vinden.

6.4 Bruggematen

De gegraven driehoekige laagte, schuin tegenover het beheerpad is alweer aan het verruigen door snelgroeiende wilgenboompjes. Daarnaast treedt opschietend vegetatie op bij een noordelijk gelegen, rechthoekige poel tegen de Eemkade aan. Samen met het boompje naast het toegangshek van het beheerpad zouden deze weggehaald moeten worden.

6.5 Wolkenberg

Wolkenberg heeft doelstelling Vochtig Hooiland. De grond van het centrale- en zuidelijk deel is vlak geprofileerd en ingezaaid. Dit heeft dit seizoen geresulteerd in een zeer korte, vlakke vegetatie met een 'parkachtige uitstraling'. Met name het zuidelijke deel is oninteressant voor vogels. Indien de behoefte bestaat zou er gekozen kunnen worden voor een extensieve beweiding, zodat er groeitrappen (verschillen in hoogte van de vegetatie) kan worden gecreëerd. Ook kan gekozen worden voor beweiding als het land nog nat is voor de vorming van pollen en trapgaten.

6.6 Rust

De vijf beschreven beschermde gebieden zijn relatief kleine weidevogelreservaten waar negatieve invloeden van buitenaf, eerder gevolgen hebben dan in de grote reservaten in het Eemland. De binnen- en buitendijkse terreinen langs de Eem zijn inmiddels allemaal omgeven door wandel- en fietspaden. Zo is in het afgelopen winterseizoen een fietspad óp de Eemdijk langs de Bruggematen gesitueerd. Met de toenemende vrije tijd trekt dit mensen aan en worden de wandelpaden meer en meer ontdekt.

Loslopende honden, met en zonder baasjes, zijn in de Buitenvaart Zuid en de Wolkenberg gezien. Begin juni gebruikte een jong gezin in de Zwarte Noord de lunch. Natuur- en vogelfotografen hebben steeds meer lak aan verbodsborden. Ook mountainbikers hebben de Eemkade langs de Wolkenberg ontdekt.

Dit veroorzaakt (dus) meer verstoring van en onrust onder weidevogels. Predatoren profiteren van de onrust.

Het zal zeker niet eenvoudig zijn om het tegengaan van deze vorm van recreatie en de daarmee gaande verstoringen uit te bannen. De gebieden zijn allemaal beschermde Natuurmonumenten en er moet niet worden geschroomd corrigerend op te treden als ongewenste activiteiten worden geconstateerd.

7 DANKZEGGING

Jan Roodhart (Natuurmonumenten) bedank ik voor de informatie over het beheer van de reservaatgebieden langs de Eem.

8 GERAADPLEEGDE LITERATUUR

Geld, J. van der., Groen N.M., Veer, R. van 't. 2013.

Weidevogels in een veranderd landschap: meer kleur in het grasland. KNNV Uitgeverij, Zeist.

Houten, M. van 2017.

Resultaten van broedvogelinventarisaties in binnen- en buitendijkse terreinen van Natuurmonumenten bij rivier de Eem in 2017. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Uitgave 264, Hilversum.

Jong, Albert de, 2018.

Waar blijven de huiszwaluwen? SovonNieuws 16 mei 2018.

Kleunen A. van, Foppen R. & van Turnhout C. 2017.

Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Nijland, F. & A. van Paassen 2007.

Instructie Alarmtellen; tellingen van paren en gezinnen van Scholekster, Kievit, Grutto, Tureluur en Wulp. Uitgave Landschapsbeheer Nederland, Utrecht. Publicatie Bureau N nr. 27, Leeuwarden.

Hustings M.F.H., R.G.M. Kwak, P.F.M. Opdam & M.J.S.M. Reijnen (eindredactie) 1985. Natuurbeheer in Nederland. Deel 3. Vogelinventarisatie.

Pudoc/Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, Wageningen/Zeist.

Vergeer J.W., van Dijk A.J., Boele A., van Bruggen J. & Hustings F. 2016.

Handleiding Sovon broedvogelonderzoek: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

BIJLAGEN

- Bijlage 1 Soorten en territoria van broedvogels van de Buitenvaart Noord in 1999 t/m 2018.
- Bijlage 2 Soorten en territoria van broedvogels van de Buitenvaart Zuid in 2005 t/m 2018.
- Bijlage 3 Soorten en territoria van broedvogels van de Zwarte Noord in 2006 t/m 2018.
- Bijlage 4 Soorten en territoria van broedvogels van de Bruggematen in 2008 t/m 2018.
- Bijlage 5 Soorten en territoria van broedvogels van de Wolkenberg in 2009 t/m 2018.
- Bijlage 6 Territoriakaarten van de broedvogelsoorten in 2018.
- Buitenvaart Noord
  - Buitenvaart Zuid
  - Zwarte Noord
  - Bruggematen
  - Wolkenberg

Bijlage 1

Soorten en territoria van broedvogels van de Buitenvaart Noord in 1999 t/m 2018.

Soort	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Knobbelzwaan	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	1	1
Zwarte Zwaan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Grauwe Gans	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bergeend	-	1	2	1	1	-	2	-	1	2	-	2	2	2	1	5	4	5	4	3
Krakeend	3	4	2	4	4	2	2	2	1	1	2	1	-	2	1	-	1	4	5	5
Wintertaling	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Wilde Eend	5	6	4	4	-	2	6	-	3	2	4	1	5	3	2	8	5	5	3	5
Zomertaling	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	2	1	-	-	1	3	1	3
Slobeend	2	3	1	1	2	-	2	1	-	1	1	2	2	5	1	1	3	10	3	7
Kniifeend	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	1
Waterhoen	1	-	-	2	1	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Meerkoet	6	7	11	9	6	3	3	10	7	9	12	4	10	15	12	14	15	20	10	16
Scholekster	2	2	2	2	2	-	2	1	1	1	2	-	1	3	2	3	1	2	1	1
Kluit	8	15	14	14	9	11	8	4	1	5	-	7	1	-	-	4	3	2	2	2
Kleine Plevier	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
Bontbekplevier	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Kievit	7	9	10	8	10	10	12	7	5	7	5	7	8	13	8	12	11	10	8	18
Kemphaan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Grutto	19	20	18	16	18	10	12	10	11	8	6	10	8	8	4	10	12	9	10	6
Tureluur	2	5	4	4	5	2	5	2	2	4	3	3	4	9	2	6	6	5	3	3
Veldleeuwerik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	1	2
Bosrietzanger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	3
Graspieper	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-
Witte Kwikstaart	1	-	1	3	-	-	1	1	1	2	2	2	2	6	1	2	1	-	-	-
Blauwborst	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Merel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Rietzanger	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kleine Karekiet	1	-	3	10	3	-	2	2	5	7	10	3	2	4	5	4	6	6	9	2
Rietgors	-	1	2	2	2	1	2	2	2	4	5	2	6	6	8	8	6	3	5	-
Aantal Territoria	57	75	75	81	66	42	59	43	40	54	53	45	50	82	49	80	82	90	63	84
Aantal Soorten	12	13	14	15	15	9	13	12	12	14	12	13	14	18	16	15	19	16	17	18

Bijlage 2

Soorten en territoria van broedvogels van de Buitenvaart Zuid in 2005 t/m 2018.

Soort	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Fuut	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Knobbelzwaan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Kolgans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Grauwe Gans	3	-	4	1	3	-	1	2	2	-	-	-	-	1
Soepgans	-	-	-	-	-	7	2	1	-	2	-	-	-	7
Canadese Gans	-	2	2	1	4	4	-	3	-	1	1	-	-	1
Bergeend	1	-	2	1	-	1	2	2	3	1	-	2	1	1
Smient	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Krakeend	-	4	3	5	2	3	6	3	4	1	5	3	4	1
Wintertaling	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1
Wilde Eend	4	4	6	4	4	1	5	8	4	9	8	6	1	10
Zomertaling	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	2	1	-
Slobeend	3	-	2	3	3	1	2	1	1	3	2	2	2	-
Kuifeend	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Fazant	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Waterral	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Porseleinhoen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Waterhoen	-	1	-	2	-	-	-	-	-	1	-	1	2	1
Meerkoet	2	9	9	1	4	5	1	7	1	1	7	1	1	15
Scholekster	2	3	3	4	5	3	4	5	5	4	5	3	5	8
Kievit	11	17	18	24	11	16	20	21	14	9	17	17	10	18
Grutto	20	21	22	24	20	11	11	26	16	19	13	10	11	17
Tureluur	4	10	8	8	9	5	7	5	8	6	8	6	10	12
Graspieper	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	2	1	1
Witte Kwikstaart	-	1	3	2	1	2	3	2	2	2	2	3	3	3
Rietzanger	4	3	3	3	2	1	-	-	2	2	-	-	-	-
Bosrietzanger	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Kleine Karekiet	2	1	-	2	2	3	4	-	2	8	3	-	5	3
Rietgors	1	1	3	2	2	2	1	-	3	2	1	1	1	2
Aantal Territoria	59	78	88	98	74	66	81	88	78	82	73	71	84	103
Aantal Soorten	14	14	15	18	16	16	16	14	16	18	13	16	18	18

Bijlage 3

Soorten en territoria van broedvogels van de Zwarte Noord in 2006 t/m 2018.

Soort	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
Knobbelzwaan	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Grauwe Gans	4	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Canadese Gans	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Bergeend	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-
Krakeend	2	2	2	3	2	1	3	1	3	2	1	1	1
Wintertaling	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Wilde Eend	3	6	5	3	1	1	3	2	3	2	3	3	3
Soepeend	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zomertaling	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	1
Slobeend	5	1	4	4	1	3	3	3	3	2	1	1	1
Kuifeend	1	-	2	2	1	3	2	-	-	-	1	-	1
Waterhoen	-	2	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Meerkoet	6	13	9	9	5	4	7	9	16	14	19	15	17
Scholekster	2	2	4	4	3	3	1	4	2	1	1	1	1
Kleine Plevier	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kluut	-	-	-	1	-	-	-	1	1	1	1	1	-
Kievit	11	11	10	18	13	13	16	11	11	11	17	12	9
Grutto	14	13	18	25	16	16	17	14	19	9	12	11	16
Tureluur	4	5	6	7	7	5	6	4	7	7	6	1	3
Veldleeuwerik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Witte Kwikstaart	1	1	1	-	-	1	2	-	1	1	1	-	2
Rietzanger	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bosrietzanger	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rietgors	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Aantal Territoria	55	61	67	79	51	52	62	49	67	52	64	48	56
Aantal Soorten	13	15	16	13	11	12	12	9	11	12	12	11	12

Bijlage 4

Soorten en territoria van broedvogels van de Bruggematen in 2008 t/m 2018.

Soort	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Kolgans	-	-	-	-	1	-	1	1	1	1	-
Nijlgans	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Bergeend	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Krakeend	1	1	2	-	-	1	1	-	1	-	-
Wintertaling	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Wilde Eend	2	3	3	-	1	1	3	2	2	1	-
Slobeend	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kuifeend	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Buizerd	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Fazant	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Waterhoen	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Meerkoet	5	4	2	-	6	2	3	2	2	2	2
Scholekster	-	2	3	1	2	1	2	1	1	1	1
Kleine Plevier	-	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Kievit	8	8	9	8	7	7	8	14	15	10	13
Grutto	2	3	3	2	5	5	4	5	5	4	3
Tureluur	1	2	2	2	3	4	3	5	5	3	3
Witte Kwikstaart	-	-	1	-	-	-	2	1	-	-	-
Merel	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Rietzanger	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tjiftjaf	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Zwarte Kraai	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Rietgors	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aantal Territoria	21	28	32	13	25	21	29	35	33	22	23
Aantal Soorten	8	11	12	4	7	7	11	12	9	7	6

Bijlage 5

Soorten en territoria van broedvogels van de Wolkenberg in 2009 t/m 2018.

Soort	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Fuut	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Knobbelzwaan	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-
Grauwe Gans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Canadese Gans	1	-	1	-	-	2	3	1	2	1
Bergeend	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-
Krakeend	3	3	1	1	-	1	1	-	-	-
Wilde Eend	6	5	3	-	1	2	3	2	6	4
Slobeend	1	-	1	-	-	-	-	1	1	-
Kuifeend	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Fazant	-	1	1	1	1	-	-	-	-	1
Waterral	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Waterhoen	2	1	1	1	1	-	-	-	-	1
Meerkoet	5	8	6	6	4	3	4	4	5	3
Scholekster	1	2	3	1	-	1	-	1	1	1
Kluut	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Kleine Plevier	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-
Kievit	7	4	3	7	-	3	2	1	2	1
Watersnip	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Grutto	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tureluur	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-
Houtduif	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Witte Kwikstaart	1	1	2	-	-	-	1	-	-	-
Blauwborst	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Merel	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-
Rietzanger	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-
Bosrietzanger	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Kleine Karekiet	1	2	1	2	-	-	3	4	2	3
Rietgors	4	4	3	2	3	1	2	2	2	3
Aantal Territoria	42	42	41	21	13	14	19	20	22	18
Aantal Soorten	16	19	20	8	8	8	8	12	9	9

Bijlage 6 Territoriakaarten van de broedvogelsoorten in 2018

- Buitenvaart Noord
- Buitenvaart Zuid
- Zwarte Noord
- Bruggematen
- Wolkenberg

De verspreiding van de soorten wordt weergegeven door middel van stippenkaarten, waarbij elke stip globaal de ligging van het territorium aanduidt.

Krakeend 3 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
2848 Telgebieden NM Eem: Buitenvaart

Periode:
2018

0 0.1 0.2 km

Wilde Eend 5 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
2848 Telgebieden NM Eem: Buitenvaart

Periode:
2018

0 0.1 0.2 km

Slobeend 2 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
2848 Telgebieden NM.Eem: Buitenvaart

Periode:
2018

0 0.1 0.2 km

Wilde Eend 5 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
2848 Telgebieden NM Eem: Buitenvaart

Periode:
2018

0 0.1 0.2 km

Waterhoen 1 territorium

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
2848 Telgebieden NM Eem: Buitenvaart

Periode:
2018

0 0.1 0.2 km

Meerkoet 6 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
2848 Telgebieden NM Eem: Buitenvaart

Periode:
2018

0 0.1 0.2 km

Scholekster 2 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
2848 Telgebieden NM Eem: Buitenvaart

Periode:
2018

0 0.1 0.2 km

Kluut 8 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
2848 Telgebieden NM Eem: Buitenvaart

Periode:
2018

Kievit 7 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
2848 Telgebieden NM Eem: Buitenvaart

Periode:
2018

Grutto 19 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
2848 Telgebieden NM Eem: Buitenvaart

Periode:
2018

Tureluur 2 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
2848 Telgebieden NM Eem: Buitenvaart

Periode:
2018

0 0,1 0,2 km

Kleine Karekiet 1 territorium

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
2848 Telgebieden NM Eem: Buitenvaart

Periode:
2018

0 0,1 0,2 km

Rietzanger 1 territorium

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
2848 Telgebieden NM Eem: Buitenvaart

Periode:
2018

0 0.1 0.2 km

Witte Kwikstaart 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

2848 Telgebieden NM Eem: Buitenvaart

Periode:

2018

0 0,1 0,2 km

Grauwe Gans 3 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
3751 Buitenvaart Zuid

Periode:
2018

Bergeend 1 territorium

Legenda:
Telgebied
● Territorium

Telgebied:
3751 Buitenvaart Zuid

Periode:
2018

Slobeend 3 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
3751 Buitenvaart Zuid

Periode:
2018

Wilde Eend 4 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
3751 Buitenvaert Zuid

Periode:
2018

Fazant 1 territorium

Legenda:
Teigebied
Territorium

Teigebied:
3751 Buitenvaart Zuid

Periode:
2018

Porseleinhoen 1 territorium

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
3751 Buitenvaart Zuid

Periode:
2018

Meerkoet 2 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
3751 Buitenvaart Zuid

Periode:
2018

Scholekster 2 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
3751 Buitenvaart Zuid

Periode:
2018

Kievit 11 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
3751 Buitenvaart Zuid

Periode:
2018

Grutto 20 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
3751 Buitenvaert Zuid

Periode:
2018

Tureluur 4 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
3751 Buitenvaert Zuid

Periode:
2018

Rietzanger 4 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
3751 Buitenvaert Zuid

Periode:
2018

Kleine Karekiet 2 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
3751 Buitenvaart Zuid

Periode:
2018

Rietgors 1 territorium

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
3751 Buitenvaart Zuid

Periode:
2018

Grauwe Gans 4 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4124 Telgebieden NM Eem: Zwarte Noorden

Periode:
2018

Knobbelzwaan 1 territorium

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4124 Telgebieden NM Eem: Zwarte Noo

Periode:
2018

Slobeend 5 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

4124 Telgebieden NM Eem: Zwarte Noo

Periode:

2018

Krakeend 2 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4124 Telgebieden NM Eem: Zwarte Noo

Periode:
2018

0 0.1 0.2 km

Wilde Eend 3 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4124 Telgebieden NM Eem: Zwarte Noo

Periode:
2018

Kuifeend 1 territorium

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4124 Telgebieden NM Eem: Zwarte Noorden

Periode:
2018

Meerkoet 6 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4124 Telgebieden NM Eem: Zwarte Noo

Periode:
2018

Scholekster 2 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4124 Telgebieden NM Eem: Zwarte Noo

Periode:
2018

Kievit 11 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4124 Telgebieden NM Eem: Zwarte Noo

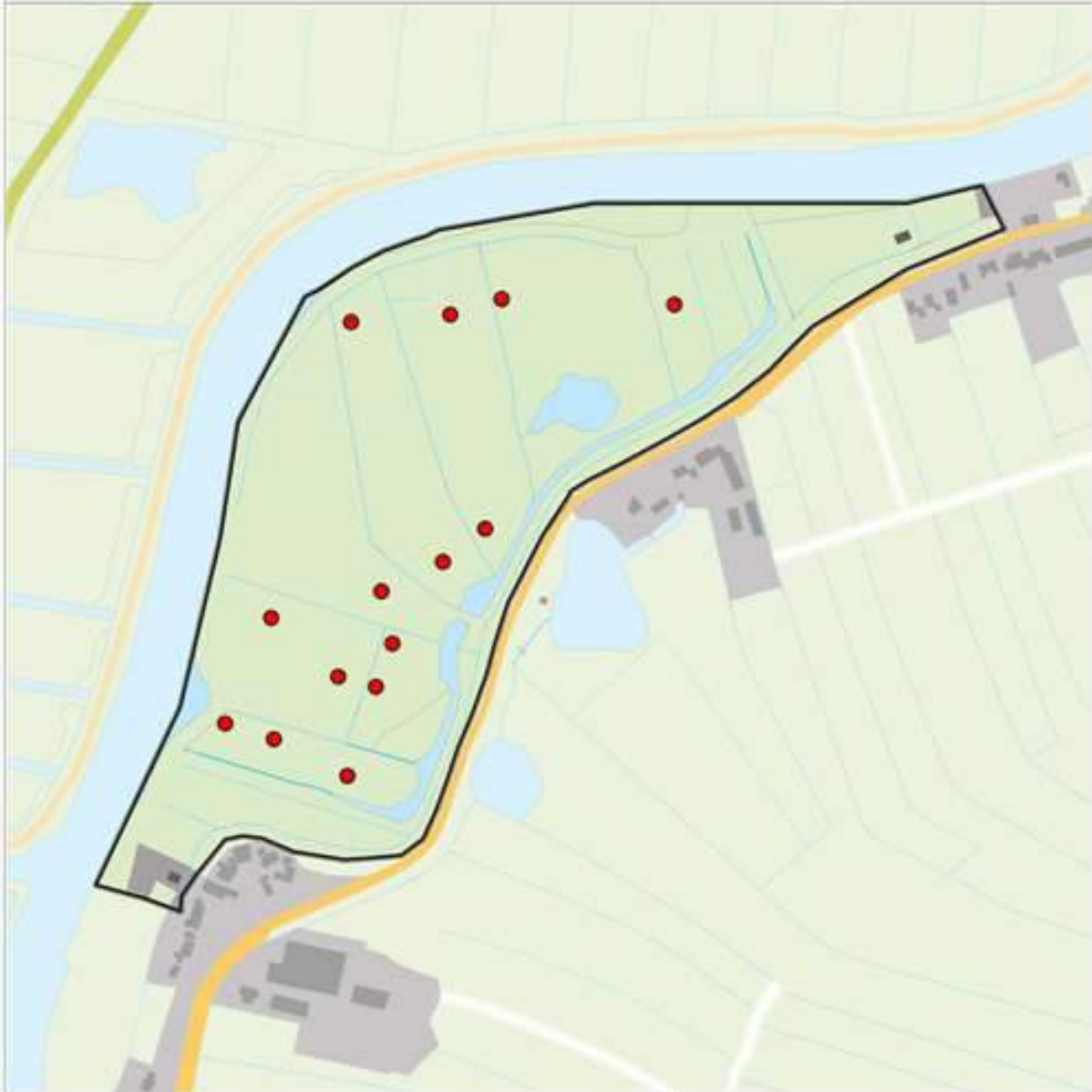
Periode:
2018

0 0.1 0.2 km

Grutto 14 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4124 Telgebieden NM Eem: Zwarte Noo

Periode:
2018

0 0.1 0.2 km

Tureluur 4 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4124 Telgebieden NM Eem: Zwarte Noo

Periode:
2018

Witte Kwikstaart 1 territorium

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4124 Telgebieden NM Eem: Zwarte Noo

Periode:
2018

0 0.1 0.2 km

Rietgors 1 territorium

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4124 Telgebieden NM Eem: Zwarte Noo

Periode:
2018

Krakeend 1 territorium

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4658 Bruggematen

Periode:
2018

0 0.1 0.2 km

Wilde Eend 2 territoria

Legenda:
Teigebied
Territorium

Teigebied:
4658 Bruggematen

Periode:
2018

Kuifeend 1 territorium

Legenda:
Telgebied
• Territorium

Telgebied:
4658 Bruggematen

Periode:
2018

Fazant 1 territorium

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4658 Bruggematen

Periode:
2018

Meerkoet 5 territoria

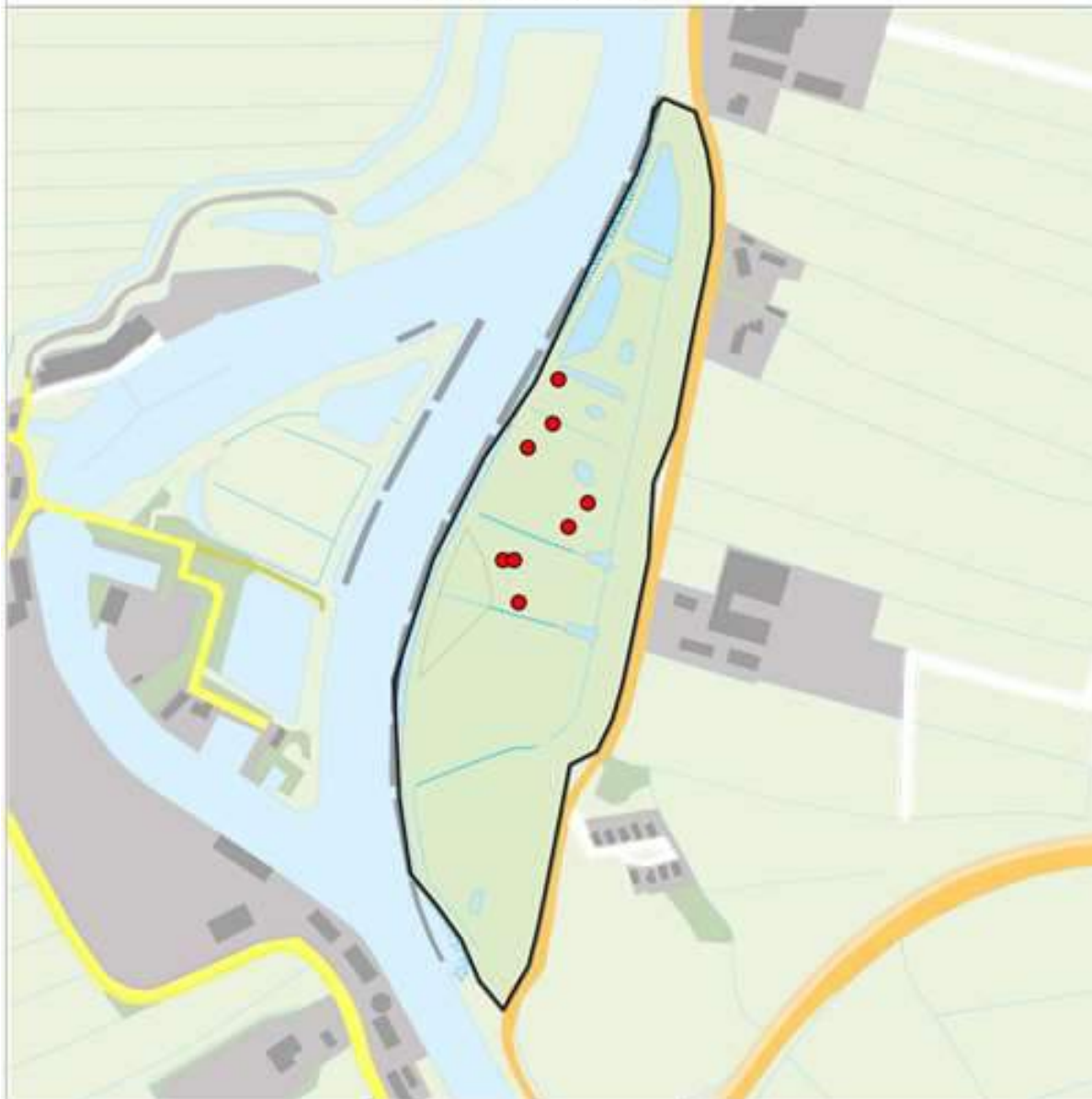
Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4658 Bruggematen

Periode:
2018

Kievit 8 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4658 Bruggematen

Periode:
2018

Grutto 2 territoria

Legenda:
Telgebiet
Territorium

Telgebiet:
4658 Bruggematen

Periode:
2018

Tureluur 1 territorium

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4658 Bruggematen

Periode:
2018

Fuut 1 territorium

Legenda:
Teigebied
Territorium

Teigebied:
4659 Wolkenberg

Periode:
2018

Grote Canadese Gans 1 territorium

Legenda:
~ Teigebied
● Territorium

Teigebied:
4659 Wolkenberg

Periode:
2018

Knobbelzwaan 2 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4859 Walkenberg

Periode:
2018

Slobeend 1 territorium

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4659 Wolkenberg

Periode:
2018

Krakeend 3 territoria

Legenda:
Teigebied
Territorium

Teigebied:
4659 Walkenberg

Periode:
2018

Wilde Eend 6 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4659 Wolkenberg

Periode:
2018

Kuifeend 1 territorium

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4659 Wolkenberg

Periode:
2018

Waterhoen 2 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4859 Walkenberg

Periode:
2018

Meerkoet 5 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4650 Wolkenberg

Periode:
2018

Scholekster 1 territorium

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4659 Walkenberg

Periode:
2018

Kievit 7 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4659 Walkenberg

Periode:
2018

Tureluur 3 territoria

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4659 Wolkenberg

Periode:
2018

Rietzanger 3 territoria

Legenda:
~ Teilgebiet
● Territorium

Teilgebiet:
4659 Wolkenberg

Periode:
2018

Kleine Karekiet 1 territorium

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4659 Wolkenberg

Periode:
2018

Witte Kwikstaart 1 territorium

Legenda:
Telgebied
Territorium

Telgebied:
4659 Wolkenberg

Periode:
2018

Rietgors 3 territoria

Legenda:
~ Teigebied
● Territorium

Teigebied:
4659 Wolkenberg

Periode:
2018

